

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ  
ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Вченою радою КЗВО  
«Одеська академія неперервної освіти  
Одеської обласної ради», протокол № 5  
від «31» серпня 2021 р.  
Голова вченої ради



  
Л.К. Задорожна

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ**

**Інклюзивна освіта**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Педагогіка середньої освіти

2021 – 2022

Навчальна програма з дисципліни «Інклюзивна освіта» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Солнцева Олена Анатоліївна, старший викладач

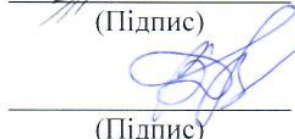
Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти (протокол № 4 від «30» серпня 2021р.)

В.о. завідувача кафедри

  
(Підпис)

Поваленко К. М.  
(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

  
(Підпис)

\_\_\_\_\_  
(Прізвище та ініціали)

## Вступ

Навчальна програма дисципліни «Інклюзивна освіта» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є науково-методичне забезпечення процесу навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми в структурі освітнього процесу: обов'язковий компонент

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль I. Інклюзивне навчання як стратегічний напрям системи освіти України.

Змістовий модуль II. Основи партнерської взаємодії суб'єктів інклюзивного навчання.

Змістовий модуль III. Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання.

### 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

#### **Основні завдання навчальної дисципліни:**

- ✓ формування усвідомленого розуміння основоположних засад інклюзивної освіти;
- ✓ розвиток у магістрантів соціально-особистісних компетентностей необхідних для роботи в інклюзивному освітньому середовищі відповідно до існуючого нормативно-правового забезпечення та сучасного розуміння інклюзивного навчання;
- ✓ досконале володіння стратегіями взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- ✓ формування навичок диференційованого викладання та оцінювання;
- ✓ озброєння знаннями щодо впровадження технологій інклюзивного навчання в практику роботи закладу освіти;
- ✓ формування готовності до співпраці в умовах партнерської взаємодії з іншими учасниками процесу інклюзивного навчання;
- ✓ сприяння усвідомленню необхідності зростання професійної майстерності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

**інтегральна компетентність** – здатність розв'язувати актуальні проблеми та складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері педагогіки та загальної середньої освіти.

**ЗК 7** – здатність до ефективної міжособистісної взаємодії;

**ЗК8** – здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

**СК3** – здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості учнів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти;

**СК 8** – здатність інтегрувати знання у сфері загальної середньої освіти і педагогіки та розв’язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах;

**СК 10** – здатність до організації і здійснення процесу виховання в закладі загальної середньої освіти.

**Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:**

**ПРН 3** – формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;

**ПРН 4** – вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів;

**ПРН 5**–організовувати освітній процес на основі людиноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об’єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти;

**ПРН 6** – розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки, освітнього менеджменту та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм;

**ПРН 7** – створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання;

**ПРН 8** – розробляти і викладати освітні курси в закладах освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей;

**ПРН 11** – здійснювати консультативну діяльність у сфері загальної середньої освіти;

**ПРН 12** – знати та вміти застосовувати принципи, сучасні методи, прийоми, форми організації процесу виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів в закладах загальної середньої освіти;

**ПРН 13** – володіти методиками і технологіями організації і здійснення методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, розробки та

реалізації організаційно-методичного та науково-методичного супроводу педагогічної діяльності.

**Очікувані результати навчання.** У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

***знати:***

- ✓ знати і розуміти теоретичні засади інклюзивної педагогіки: теорії, концепції, принципи, ключові поняття інклюзивної освіти;
- ✓ організаційні моделі освітньої інтеграції дітей з особливими освітніми потребами;
- ✓ міжнародні і вітчизняні законодавчі акти та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти;  
знати і розуміти закономірності і становлення особистості учасників освітнього процесу на різних вікових етапах навчання і виховання осіб з особливими освітніми потребами;
- ✓ особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища;
- ✓ процес оцінки особливих потреб у контексті переходу від медичної до соціально моделі в освіті;
- ✓ деонтологічні норми у процесі оцінювання розвитку і особливих потреб дитини;
- ✓ особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти;
- ✓ специфіку діяльності вчителя, асистента вчителя, вузьких фахівців з організації та впровадження інклюзивного навчання з урахуванням особливостей взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу в системі інклюзивної освіти.

***вміти:***

- ✓ формулювати аргументи на підтримку розвитку інклюзивної освіти, виражати позитивне ставлення і адекватне сприймання інклюзивної освіти;
- ✓ планувати, організовувати і реалізовувати первинне оцінювання розвитку і особливих освітніх потреб дитини;
- ✓ застосовувати набуті теоретичні знання при вирішенні практичних завдань;
- ✓ створювати ефективні міжособистісні стосунки з іншими учасниками інклюзивного навчання, працювати в команді;
- ✓ будувати та підтримувати партнерські стосунки здійснювати освітній процес із позицій колегіальності та урахування особливих освітніх потреб школярів;
- ✓ вміти застосовувати принципи, сучасні методи, прийоми, форми організації освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів;

- ✓ вміти розробляти та реалізовувати індивідуальні навчальні плани та індивідуальні програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами на основі визначення їхніх потреб, потенційних можливостей та сильних сторін.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

## **2. Зміст навчальної дисципліни**

### **Змістовий модуль 1. Інклюзивне навчання як стратегічний напрям системи освіти України**

#### **Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, теоретичні та практичні засади інклюзивної освіти**

Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Сутність інклюзивного навчання. Інклюзивна освіта як концепція створення рівних можливостей. Теорії та принципи інклюзивної освіти. Особливості традиційного та інклюзивного підходів до освіти. Переваги інклюзивного навчання та основні чинники розвитку інклюзивного навчання. Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби». Соціальна та медична моделі розуміння інвалідності. Упровадження інклюзивної освіти у межах реалізації Концепції Нової української школи. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності закладу освіти.

#### **Тема 2. Сучасна освітня нормативно-правова база забезпечення інклюзивної освіти**

Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві. Сучасна освітня нормативно-правова база інклюзивної освіти. Основні міжнародні документи у галузі прав людини, міжнародне законодавство у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами. Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Міжнародна політика і законодавча база в документах ЮНЕСКО. Іноваційність Саламанкської декларація. Реформування освітньої системи України. Особливості розвитку інклюзивної освіти в Україні. Досвід упровадження інклюзивної освіти в різних країнах світу.

#### **Тема 3. Соціально-особистісні компетентності фахівця з інклюзивної освіти**

Професійно важливі якості особистості педагога, який працює в умовах інклюзії. Продуктивний рівень сформованості інклюзивної компетентності педагогічного працівника. Критерії готовності до інклюзивної діяльності.

Порівняльна характеристика професійного співробітництва з іншими стилями взаємовідносин. Вплив професійного співробітництва на організацію навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії. Стилі взаємодії суб'єктів інклюзивного навчання. Періодизація процесу розвитку інклюзивної педагогіки як науки про навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі. Змістова характеристика періодів становлення і розвитку інклюзивної педагогіки. Розгляд трансформації методологічних підходів до спільного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами.

## **Змістовий модуль 2. Основи партнерської взаємодії суб'єктів інклюзивного навчання**

### **Тема 4. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища в контексті безбар'єрного простору людини**

Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти в контексті безбар'єрного простору людини. Тракткування доступності у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю. Правове забезпечення архітектурної доступності в Україні. Критерії доступності. Компенсаторні та допоміжні засоби для дітей з особливими освітніми потребами. Основні підходи до застосування концепції універсального дизайну у навчанні. Основні поняття «доступність», «універсальний дизайн», «універсальний дизайн в освіті», «скафолдінг». Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти. Основні бар'єри на шляху впровадження інклюзивної освіти: фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні.

### **Тема 5. Соціоосвітнє партнерство. Механізми підтримки дітей з особливими освітніми потребами з боку державних освітніх структур**

Система управління та рівні менеджменту інклюзивної освіти. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості інклюзивної освіти. Міжгалузеве та міжвідомче партнерство на інституційному рівні в питаннях допомоги дітям з ООП. Інклюзивні заклади освіти. Інклюзивно-ресурсні центри. Деонтологія інклюзивної освіти як вчення про проблеми моралі та моральності. Деонтологічні норми у процесі оцінювання розвитку і особливих потреб дитини.

## **Тема 6. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.**

Шляхи впровадження партнерської взаємодії в практику роботи інклюзивного закладу. Поняття про психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі. Складники психолого-педагогічного супроводу. Склад та функції команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі освіти. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги, як приклад забезпечення психолого-педагогічного супроводу. Батьки як учасники команди психолого-педагогічного супроводу. Принципи взаємодії учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

## **Тема 7. Роль асистента вчителя в класі з інклюзивною формою навчання як учасника освітнього процесу**

Основні завдання асистента вчителя. вчителя. Організаційні, навчально-розвивальні, діагностичні, прогностичні, консультативні функції асистента вчителя. Педагогічна етика. Компетентності асистента вчителя. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя. Роль асистента вчителя у забезпеченні навчальних та інших потреб учнів. Порівняння обов'язків учителя та асистента вчителя. Принципи та засади спільного викладання.

## **Модуль 3. Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання**

### **Тема 8. Закономірності розвитку дитини на різних етапах онтогенезу та компенсаторні можливості дитячої психіки**

Психічний розвиток дітей: генеза проблеми. Можливості реабілітації та реабілітації у формуванні та відновленні психічних та фізичних функцій дитини. Класифікація дітей за українським законодавством, яким необхідно надавати особливі освітні потреби. Особливі освітні потреби, пов'язані з особливою організацією освітнього процесу. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією змісту загальної освітньої програми. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією способів подання навчального матеріалу. Особливі освітні потреби, пов'язані з подоланням труднощів у розвитку, адаптації та соціалізації.



### **Тема 9. Розробка та реалізація індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами**

Організація роботи в класі відповідно до потреб учнів. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Індивідуальна програма розвитку як умова надання якісних послуг учням з особливими освітніми потребами. Технології диференційованого викладання: адаптації та модифікації змісту та процесу навчання. Індивідуальний навчальний план та його складові. Концептуальні і методологічні засади організації процесу оцінювання. Зміна існуючої системи оцінки особливих освітніх потреб у контексті переходу від медичної до соціальної моделі в освіті. Характеристика сфер розвитку дитини, основні концепції та підходи до них. Методики реалізації первинного та комплексного оцінювання на рівні закладу освіти.

### **Тема 10. Педагогічні умови оптимізації процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами**

Сутність процесів адаптації, соціалізації, інтеграції. Основні механізми та агенти процесу соціалізації людини. Фактори соціалізації. Труднощі процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Формування життєвої компетентності у дітей з особливими освітніми потребами для налагодження дружніх стосунків в учнівському колективі. Педагогічні умови оптимізації процесу соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Ефекти соціалізації особистості школяра в когнітивній, емоційній та поведінковій сферах. Умови виховання толерантності в учнівському колективі інклюзивного освітнього простору.

## **3. Рекомендована література**

### **Основна:**

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського.- К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с. Режим доступу: [http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Assist\\_teacher\\_4\\_All\\_print.pdf](http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Assist_teacher_4_All_print.pdf)
2. Висоцька А.М. Педагогічні умови формування соціальної поведінки учнів з порушеннями психофізичного розвитку Зб.наук.праць Кам'янець-Подільського держ. університету: Серія соціально-педагогічна. Вип. 7 / За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007 (с. 123-126).

3. Висоцька А.М. Соціалізація у контексті проблеми виховання особистості школяра з порушеннями психофізичного розвитку Зб.наук.праць Кам'янець-Подільського держ.Університету: Серія соціально-педагогічна. Вип.10/ За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака. Кам'янець-Подільський: "Аксіома", 2008 (с. 33-37).
4. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб.[Тоні Бут]. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
5. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практич. посіб. / Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві; пер. з англ. [Електронний ресурс]. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/37/>
6. Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. - К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. - 192 с.
7. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. - К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. - 274 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»). (Лист МОН України № І/П-3626 від 30.04.10 р.).
8. Луценко І. В., Василяшко І. П. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад. Київ: ТОВ ВД «Плеяди», 2011. 96 с.
9. Особливості організації інклюзивного навчання в закладі освіти: Методичний посібник /Н.В. Заварова, О.А. Солнцева, І.М. Орленко, К.М. Павленко. – Одеса: Удача, 2020. – 248 с.
10. Софій Н.З. Спільність зусиль: фахівці в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник. - К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». - 108 с. 14.

**Додаткова:**

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. К., 2012. 216 с.
2. Данілавічюте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілавічюте, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»)
3. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королюк / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Інклюзивна школа: Особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М., Таранченко О.М. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І. - [Доповнене вид.]. - К., 2010.
5. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів. / Навчально-методичний посібник.

- Упорядники Софій Н., Найда Ю., Солнцева О. та ін. – Київ: Відродження, 2018. – 174 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навчально-методичний посібник. - К., 2010. - 96 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).
  7. Концепція інклюзивної освіти (за ред.Засенка В.В.) // [Електронний ресурс]. - 2010. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
  8. Мартинчук О.В. Інклюзивна освіта: освітологічний контекст / О.В. Мартинчук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (3). – Миколаїв, 2016. – С. 146-150. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/15260/>
  9. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / Колупаєва А.А., Таранченко О.М. та ін. / За заг.ред. Колупаєвої А.А. - К., 2011. - 260 с.
  - 10.Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчальнометодичний посібник у 9 книгах / За заг.ред. Колупаєвої А.А. - К., 2010. - (Серія «Інклюзивна освіта»).
  - 11.Розум С.И. Психология социализации и социальной адаптации человека. - СПб.: Речь, 2006. - 365 с.
  - 12.Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. - Львів, 2008. - 334 с.
  - 13.Сак Т. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі / Т. Сак // Дефектологія. - 2010. - №1. - С. 3-5.
  - 14.Таранченко О.М., Найда Ю.М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / За заг.ред. Колупаєвої А.А. - Видавнича група «АТОПОЛ», 2012 - 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
  - 15.Школа для кожного: посібник / Упорядник Байда Л.Ю. - К., 2015. - 60 с.
  - 16.Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Корольок / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с.

#### 4. Інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім.В.Сухомлинського: <https://dnpb.gov.ua>
2. Інститут спеціальної педагогіки та психології ім.М.Ярмаченка НАПНУ: <http://ispukr.org.ua/>
3. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського: // <http://www.nbu.gov.ua>
4. Офіційні сайти державних та міжнародних установ: Офіційний сайт Верховна Рада України [www.portal.rada.gov.ua](http://www.portal.rada.gov.ua) Кабінет Міністрів України [www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua) 15Міністерство освіти і науки України [www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)

5. Офіційні сайти періодичної літератури: Офіційний сайт Особлива дитина: навчання та виховання [www.csnukr.in.ua](http://www.csnukr.in.ua) Науковий вісник УМО. Серія: педагогіка [www.umo.edu.ua/pedaghoghika](http://www.umo.edu.ua/pedaghoghika)

### Наукові бібліотеки

<a href="http://www.library.kr.ua/libworld/elib.html">http://www.library.kr.ua/libworld/elib.html</a>	Бібліотеки в Інтернеті
<a href="http://www.nbuv.gov.ua/">http://www.nbuv.gov.ua/</a>	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
<a href="http://www.nbuv.gov.ua/libdoc/">http://www.nbuv.gov.ua/libdoc/</a>	Комп'ютерні технології в бібліотеці (Київ)
<a href="http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html">http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html</a>	Електронний фонд наукових публікацій
<a href="http://www.hronos.km.ru/">http://www.hronos.km.ru/</a>	Хронос – Добірка історичних матеріалів
<a href="http://www.infociti.kiev.ua/">http://www.infociti.kiev.ua/</a>	InfoCiti (Київ) Тексти з комп'ютерних технологій
<a href="http://lib.meta.ua/">http://lib.meta.ua/</a>	Бібліотека на Meta.ua (Харків)
<a href="http://www.utoronto.ca/elul/">http://www.utoronto.ca/elul/</a>	Електронна бібліотека української літератури (Канада)
<a href="http://www.library.edu-ua.net/">http://www.library.edu-ua.net/</a>	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (Київ)
<a href="http://www.gntb.n-t.org/">http://www.gntb.n-t.org/</a>	Державна науково-технічна бібліотека України (Київ)
<a href="http://www.4uth.gov.ua/">http://www.4uth.gov.ua/</a>	Державна бібліотека України для юнацтва
<a href="http://www.book-ua.org/">http://www.book-ua.org/</a>	Бібліотека електронних підручників
<a href="http://www.nplu.kiev.ua/">http://www.nplu.kiev.ua/</a>	Національна парламентська бібліотека України
<a href="http://www.odnb.odessa.ua/">http://www.odnb.odessa.ua/</a>	Одеська національна наукова бібліотека
<a href="https://www.biblioteka.od.ua/">https://www.biblioteka.od.ua/</a>	Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М.С. Грушевського
<a href="https://vnmzpv.odessaedu.net/">https://vnmzpv.odessaedu.net/</a>	Відділ інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»